

Śląsk i Ślązacy

Joachim Bahlcke

Współautorzy

Joachim Rogall

Reinhard Krämer

Brigitte Bönisch-Brednich

Matthias Weber

Andrea Langer

Tłumaczyli

Michał Misiorny

Zofia Rybicka

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej
Haus der Deutsch-Polnischen
Zusammenarbeit
PL - 45-068 Opole, ul. 1-go Maja 13/2

Wydawnictwo Naukowe Scholar
Warszawa 2001

Spis treści

Wstęp	11
-------------	----

Część I

Dzieje ziem śląskich od początków do wybuchu II wojny światowej (Joachim Bahlcke)

1. Warunki przyrodniczo-geograficzne oraz przesłanki historyczne.....	15
Podział regionu, rozwój osadnictwa, początki komunikacji	15
Śląsk jako pomost w Europie Środkowo-Wschodniej.....	19
2. Zróżnicowanie terytorialne i polityczna niemoc: dzielnice śląskie od prehistorii do późnego średniowiecza.....	22
Śląsk w czasach pre- i wczesnohistorycznych.....	22
Początki terytorium śląskiego między władztwami czeskim i polskim ..	25
Wewnątrzśląskie walki o władzę i rozdrobnienie państwowe.....	26
Osadnictwo na prawie niemieckim	32
Śląsk i rewolucja husycka	40
Rozdarcie między świadomością krajową a regionalizmem	44
Podstawy śląskiego ustroju stanowego	48
3. Dualizm władzy: stany a król. Śląsk pod panowaniem Habsburgów (1526–1740).....	51
Przechodzenie pod władzę Habsburgów	51
Reformacja i kontreformacja	56
Kryzys i wojna: Śląsk w wirze czeskiego powstania stanów.....	60
Wojna trzydziestoletnia i jej oddziaływanie na Śląsk	64

Restauracja katolicka i zarządzanie krajem	68
Protestancki opór i równouprawnienie	73
Polityka wyznaniowa i interesy gospodarcze	78
Śląsk w polityce Wiednia	80
4. Podział i modernizacja kraju: pruska prowincja Śląsk oraz Śląsk austriacki (1740–1914)	82
Śląsk, Prusy-Brandenburgia i Rzesza	82
Sukces militarny i wzrost prestiżu w Europie: wojny śląskie Fryderyka Wielkiego (1740–1763)	84
Aneksja i integracja: nowa organizacja administracyjna i oświecona polityka kościelna	91
Przemiany polityczne od śmierci Fryderyka Wielkiego aż do załamania panowania Napoleońskiego	97
Początki reform i stagnacja	101
Położenie śląskich katolików, protestantów i Żydów	104
Protest społeczny i nastroje rewolucyjne	108
Rewolucja lat 1848–1849 i jej następstwa	114
Śląsk po utworzeniu Rzeszy: kulturkampf i prądy polityczne	119
W przededniu I wojny światowej: konflikty socjalne i polskie dążenia narodowe na Górnym Śląsku	125
Polityczna, społeczna i religijna ewolucja austriackiego Śląska	130
5. Od walki plebiscytowej do totalitaryzmu: Śląsk między wojnami światowymi (1914–1939)	137
I wojna światowa, walki graniczne i formacje ochotnicze	137
Międzysojusznicza Komisja Rządowa i Plebiscytowa na Górnym Śląsku	143
Przebieg i wynik plebiscytu z 20 marca 1921 roku	148
Od puczu Kappa-Lüttwita do schyłku ery Stresemanna: Śląsk w latach Republiki Weimarskiej	153
Wzrost znaczenia NSDAP	157
Przejęcie władzy przez Hitlera i ujednolicenie społeczeństwa	158
Konsolidacja władzy narodowych socjalistów na Śląsku	161
Specjalny status prawny Żydów na Górnym Śląsku	163
Kościoł w latach narodowego socjalizmu	166
Od kraju-pomostu do kraju wojny: Śląsk i narodowosocjalistyczna polityka zagraniczna	168
Część ziemi śląskiej w Czechosłowacji (1918–1939)	170
Dzielnice śląskie w Polsce (1921/22–1939)	173

Część II

Wojna, wypędzenie i nowy początek.

Rozwój Śląska i los jego mieszkańców w latach 1939–1995

(Joachim Rogall)

1. II wojna światowa, ucieczka, podbój i wypędzenie	179
II wojna światowa	179
Volkslista na Górnym Śląsku	183
Podbój, ucieczka i wypędzenie	188
2. Ślązacy poza Śląskiem po roku 1945	198
Pierwsze związki wypędzonych Ślązaków	198
Ziomkostwa Ślązaków	201
Aktywność polityczna i społeczna	207
Kultura	208
Nauka	211
Wynnani Ślązacy w Niemieckiej Republice Demokratycznej	213
Wysiedleńcy ze Śląska	214
3. Śląsk po roku 1945	218
Polski Śląsk po roku 1945	218
Ludność miejscowa, która po 1945 roku pozostała na polskim Śląsku	235
Śląsk na zachód od Nysy Łużyckiej po 1945 roku	255
Czeski Śląsk po 1945 roku	259

Część III

Gospodarka śląska od początków aż do uprzemysłowienia w XIX i XX wieku

(Reinhard Krämer)

1. Kolonizacja na prawie niemieckim i jej następstwa w gospodarce śląskiej	263
2. Gospodarka śląska w epoce merkantylizmu	265
3. Uprzemysłowienie Śląska w XIX stuleciu	270
4. Kryzysowe lata gospodarki śląskiej po I wojnie światowej i po podziale Górnego Śląska	282

Część IV

Śląska kultura życia codziennego i jej świat.

Przegląd etnograficzny (Brigitte Bönisch-Brednich)

1. Warunki pracy i życia wiejskich warstw niższych	292
2. Budowa domu i mieszkanie	300
3. Odzież	305
4. Jedzenie i picie	310
5. Zwyczaj a porządek społeczny	314
6. Tematy opowieści i lektur	318

Część V

Literatura śląska od początków do roku 1945

(Matthias Weber)

1. Literatura a region: co to takiego literatura śląska?	325
2. Średniowiecze: zakonnicy, szlachcice, mieszczenie – przypadkowość tradycji	327
3. Humanizm. Uczona pobożność i wychwalanie ojczyzny	331
4. Późny humanizm i barok: Śląsk prowadzi w „Deutsche Poeterey”.	336
5. Klasycyzm i romantyzm: oświecenie i skok do literatury powszechnej ...	341
6. Realizm do 1945 roku: mieszczaństwo, krytyka, przystosowanie się, emigracja	344

Część VI

Sztuka Śląska od romanizmu do wrocławskiej moderny

(Andrea Langer)

1. Romanizm	354
2. Gotyk	358
3. Renesans i manieryzm	364

4. Barok	368
5. Klasycyzm i wiek XIX	373
6. Wrocławski modernizm i pierwsza połowa XX wieku	378

Część VII

Aneks

1. Wybrana literatura	385
2. Kalendarium	418
3. Autorzy	427
4. Źródła ilustracji	429
5. Indeks osób	431
6. Indeks nazw geograficznych i administracyjnych	438